

Eeva-Riitta Högnäs

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: HE 102:2023 Hallituksen esitys eduskunnalle hankintalain muuttamisesta

Lausunto hallituksen esityksestä

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Aluksi

Kuntaliitto pitää hyvänä asiana, että työ- ja elinkeinoministeriö on päättänyt jatkaa aiemmin lausuntokierroksella olleen hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyjen tiettyjen epäselvien muutosesitysten valmistelua.

Kuntaliitto kannattaa hankintojen ilmoittamiseen liittyviä selkeytyksiä. Kuntaliitto esittää kuitenkin huomion pelkkien teknisten viittausten lisäksi tarvittavista vähintäänkin selventävien toteamusten tarpeesta.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle esitettyä tutkinta-ajan pidentämistä Kuntaliitto vastustaa. Esitetty keino on väärä tapa reagoida käytännön valvontatoiminnassa ilmenneeseen ongelmaan tietojen saannin viivästymisestä.

Yksityiskohtaiset huomiot

Velvollisuus käyttää EU-vakiolomakkeita (59§) ja hankintailmoitusten julkaiseminen (60 §)

Hallituksen esityksessä esitetään 59 §:n 1 momentissa yksilöidyn vakiolomakeasetuksen sijaan uuden vakiolomakeasetuksen (2019/1780) implementoimista hankintalakiin. Esityksen mukaan myös 60 §:n 3 momenttiin muutettaisiin ajantasainen uusi linkki. Muutokset tehtäisiin teknisenä muutoksena vakiolomakeasetuksen nimen ja järjestysnumeron sekä linkin muutoksena. Muutokset ovat kannatettavia ja tarpeellisia.

Kuntaliitto kuitenkin korostaa 59 §:ään esitetyn muutoksen osalta, että esitetty muutos edellyttää muutoksia myös hankintalain 58 §:ään ja 60 §:ään, joissa on lueteltu aiemman vakiolomakeasetuksen (2015/1986) kattamat aiemmat vakiolomakkeet. Vakiolomakkeita on aiemmassa asetuksessa ollut yhteensä 25, kun uuden vakiolomakeasetuksen mukaisia vakiolomakkeita on kuusi. Vakiolomakkeiden nimeämis- ja toimintalogiikka on muuttunut

asetusten välillä, joten myös hankintalain lomakeluetteloiden on heijastettava tämä muutos.

Kuntaliitto esittää, että lainsäätäjä ottaa kantaa siihen, mikä lomakelistauksen muutoksen käytännön vaikutus on. Mikäli kansallisen hankintalain lomakelistaukseen ei ole tarpeen tehdä muutoksia, tulisi tämä tehdä selväksi lain soveltajalle. Hallituksen esitys ei ota asiaan kantaa, joten epäselväksi jää, onko lomakkeiden listaus ajantasainen uuden asetuksen kanssa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys markkinaoikeudelle (141 §)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan hankintalain 141 §:n muuttamista siten, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) olisi mahdollista tehdä esitys markkinaoikeudelle 12 kuukauden kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä.

Kuntaliitto vastustaa määräajan pidentämistä. Nykyistä sääntelyä voidaan pitää riittävänä.

Määräajan pituutta tulee tarkastella paitsi markkinatoimijoiden myös hankintayksikön oikeusturvan ja yleisen oikeusvarmuuden näkökulmasta. Koska KKV:n esityksen tekeminen ei vielä tarkoita sitä, että hankintasopimuksen tekemisessä olisi kysymys hankintalain vastaisesta tilanteesta, voi tämä pitkä käsittelyaika johtaa kohtuuttomuuksiin hankintayksikön toiminnan järjestämisen ja oikeusturvan näkökulmasta.

Julkisia hankintoja koskevat muutoksenhakuprosessit ovat tällä hetkellä hyvin pitkiä. Asiaan on kiinnitetty painokkaasti huomiota myös pääministeri Orpon hallitusohjelmassa. Esitetty muutos KKV:n tutkinta-ajan pidentämisestä tarkoittaa käytännössä sitä, että hankintayksikkö voisi varmistua hankintasopimuksen lainvoimasta aikaisintaan vasta vuoden kuluttua hankintasopimuksen tekemisestä. Lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa on erityisesti otettava huomioon, että tilanteessa, jossa KKV tekisi asiasta esityksen markkinaoikeudelle, tulee asian käsittelyn kokonaisaikaan lisätä markkinaoikeuden käsittelyssä kuluva aika. Markkinaoikeuden käsittelyyn menee käytännössä noin vuosi. Hankintayksiköt joutuisivat siten odottamaan hankkimiaan tuotteita koskevien sopimusten lopullisuuden arvioinnissa ainakin kaksi vuotta. Aika on täysin kohtuuton siihen nähden, että oikeussuojadirektiivissä asetettu määräaika seuraamusten esittämiselle on kuusi kuukautta.

Lakiluonnos ei muuttaisi nykyistä hankintalain sääntelyä siitä, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston aloittavat selvitystoimet katkaisevat vanhenemisajan. Seuraamusten esittämisen määräajan tulisi olla joko tietty enimmäisaika tai selvitystoimien mahdollistavan vanhenemisajan. Näiden toimenpiteiden

yhdistäminen johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen, jopa 24 kuukauden epäselvään tilaan sopimuksen solmimisesta.

On huomattava, että hankintalain 147 §:n 5 momentin mukaan markkinalla toimivan toimittajan on mahdollista saattaa suoraanhankinta markkinaoikeuden käsiteltäväksi kuuden kuukauden sisällä sopimuksen solmimisesta. KKV:lle esitetty tutkinta-aika olisi enimmillään nelinkertainen tähän nähden.

Esitetyn tutkinta-ajan pidentämisen ja hankintayksiköiden oikeusvarmuuden vaarantamisen sijaan tulee KKV:n selvitys- ja kuulemiskäytäntöjen tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta tarkastella. On epäselvää, miten KKV kykenisi paremmin selvittämään hankintojen lainmukaisuutta, mikäli se ei muuta sisäisiä toimintatapojaan ja hankintavalvonnan resurssit eivät liisäänny.

Selvitysaajan pidentämisen sijaan tulisi tarkastella keinoja KKV:lle varmistua esimerkiksi tarvittavan tiedon saannista sen asettamien määräaikojen (esim. kaksi viikkoa tai vastaavaa) puitteissa. Määräaikojen tulisi olla osapuolille velvoittavampia ja osapuoli tulisi velvoittaa tiedon antamiseen. Nykyisen selvittämistavan mukaisiin KKV:n tiedusteluihin on liian helppoa olla antamatta tietoa.

Lisäksi KKV:n tulisi ottaa tehokkaammin käyttöön neuvottelut ja keskustelut osapuolten kanssa asian tehokkaammaksi selvittämiseksi. Vastaavanlainen työtapo ja mekanismi on asetettu KKV:lle esimerkiksi kilpailuneutraliteettivalvonnassa. Esimerkiksi kilpailulain 948/2011 30 a §:n mukaan: ”Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee ensisijaisesti neuvotteluteitse pyrkiä poistamaan [...] sovellettu menettely [...]”

Solmittuja suoraanhankintasopimuksia ei luonnollisestikaan kykene suoraan neuvotteluteitse muuttamaan, mutta KKV:n tulisi ensisijaisesti selvittää hankinnan faktat neuvottelujen kautta ymmärtääkseen, onko asiassa edes kysymys hankintalain vastaisesta hankinnasta.

Kuntaliitto katsoo, että KKV:n tutkinta-ajan pidentäminen ei ratkaise hallituksen esityksessäkin huomioitua mahdollista kustannusten kasvua. KKV:n tutkinta-aika tulee säilyttää rajallisena, direktiivitasolla tunnistetun kuuden kuukauden pituisena.

SUOMEN KUNTALIITTO

Eeva-Riitta Högnäs
johtava juristi